

Komentar in karta: 2/87

SLA V143A.01 'slama'

Mojca Horvat

1. Gradivo

Vprašanje V143 *slama* iz Ramovševe vprašalnice je bilo po preureditvi vprašalnice razdeljeno na dve vprašanji, in sicer 143A *slama* in 143B *škopa* (*slama za pokrivanje strehe*). Odgovori, dobljeni na vprašanje pred preureditvijo vprašalnice, imajo tako lahko dva pomena: 1. 'posušena stebela in listi omlatenega žita' in 2. 'slama za pokrivanje strehe', česar pa zaradi odsotnosti pomenskih pojasnil zapisovalcev ni mogoče z gotovostjo trditi. Dejstvo, da je bilo vprašanje že v prvotni vprašalnici uvrščeno v razdelek III. Hiša, potrjuje domnevo, da se tudi odgovori izpred leta 1961 nanašajo na 'slamo za pokrivanje strehe'.

V vseh raziskovanih govorih je zapisan le en leksem, tj. *slama*, knj. *sláma* (*á*), ki zaradi leksemske enotnosti ni kartiran.

2. Morfološka analiza

slama < **solm-a* 'slama'

3. Posebnosti kartiranja

Enkratnici *krma* v T156 in *slamnata streha* v T300, ki sta zapisani kot drugo poimenovanje ob leksemu *slama*, zaradi pomenskega neujemanja nista kartirani. Gradivo omogoča izris glasoslovne karte s prikazom razvoja skupine *la*.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V143B.01 *škopa* (2/21); OLA: 665; ALE: 275; SDLA-SI: /; ALI: / (372 *postelja iz slame*); ASLEF: /; HJA: /; ÚMNyA: 2

6. Etnološka osvetlitev

Slama je skupek posušenih stebel omlačenih pravih ali strnenih žit, kot so pira, pšenica, rž, ječmen in oves, nepravih ali prosastih žit, kot so proso, koruza, sirek in ajda ter skupek posušenih riževih stebel, ki sicer sodijo v družino trav.

V kmečkem gospodarstvu, domačih obrtéh in industrijskih dejavnostih so uporabne le nekatere vrste slame, in sicer kot stelja (pirina, pšenična, ržena, ovsena, koruzna slama), kot krma, ki se dodaja senu (pirina, pšenična, ržena, ovsena slama – slamo so za krmo uporabljali redko, le v primeru pomanjkanja sena ali silaže; tudi goveja

živina takšne krme ni marala in je odbirala seno in šele nazadnje použila še slamo, če ji gospodarji druge krme niso polegli), in kot silažna krma (koruzna slama, pogosto skupaj s koruznimi stroki). Slama se uporablja tudi v krovstvu (pirina, ržena, pšenična slama – zlasti visokorasla *résnica*); v domači obrti, rokodelstvu (pirina, ržena, pšenična slama) za pletenje klobukov, obuval, dežnih ogrinjal, pletenih posod (*pehárjev*), predpražnikov (zlasti koruzno ličkanje); v vsakdanji rabi za pletenje kit za tesnjenje vratnih kril (koruzno ličkanje, pšenična in ržena slama); v domačih (hišnih) obrtnih dejavnostih za pletenje kit (rž, pšenica) za izdelavo slamnikov (slamnikarstvo je bilo razvito zlasti na Domžalskem in v Črnem grabnu, po drugi svetovni vojni je domžalsko slamnikarstvo izpodrinil uvoz slamnikov iz riževe slame); za pletenje slamnatih (ržena in pšenična slama) *kóšnic* (zlasti v vzhodni in severovzhodni Sloveniji); za izdelavo okrasnih obesil (ržena in pšenična slama) zlasti v Prekmurju, kjer so ženske pletle slamnate lestence (*dóžnjeke* ali *lustre*), vaze in razne (tudi novoletne) okraske; za izdelavo oprave nekaterih pustnih šem (ržena in pšenična slama) na Cerkljanskem (*ta slámnat*) in v okolici Ilirske Bistrice (*slámnati móž*); v vsakdanjem (domačem) graditeljstvu kot sesekljana (pirina, ržena in pšenična) slama skupaj s plevami kot vezivo in izolacija ilovnatih ometov; v gradbeniški industriji (pšenična slama) za toplotno izolacijo; v predelovalni industriji (različne vrste slame) pri izdelavi papirja; v pridelavi biogoriv (različne vrste slame skupaj z zrnjem) in drugje.

Prim.: Baš 1970; Novak 1970; SEL 2004; Valenčič 1959

7. Skica

